

COSUN MAGAZINE

02
2018

'LIEVER STORRIJKE MEST'

6

4

In gesprek met
de leden

8

'Er wordt naar ons,
jongeren geluisterd'

10

Lessen van Unitip

COSUN BLIJFT KONINKLIJK

Cosun mag zich ook de komende 25 jaar weer 'Coöperatie Koninklijke Cosun' noemen. De coöperatie heeft hierover bericht gekregen van de Commissaris van de Koning van de Provincie Noord-Brabant. Aan de toekenning ging een uitgebreide screening vooraf. Cosun kreeg het predicaat in 1999 bij het honderdjarig bestaan van de coöperatie.

NIEUWE FABRIEK DUYNIE INGREDIENTS

Duynie Ingredients gaat in Cuijk een nieuwe fabriek bouwen voor de productie van hoogwaardige ingrediënten voor de diervoederindustrie. De fabriek wordt gebouwd naast de Bio-Energie Centrale Cuijk (BECC) en draait volledig energieneutraal op de groene stroom en restwarmte van de centrale. De fabriek moet begin 2019 operationeel zijn. Duynie Ingredients is onderdeel van de Duynie Group. De Cosun-dochter bestaat dit jaar vijftig jaar. De Group is gespecialiseerd in de verwerking van coproducten uit onder meer de voedingsindustrie tot diervoeding en andere producten. De business unit heeft vestigingen in diverse Europese landen en Rusland.

TERUGGAVE HEFFINGEN

Eind maart hebben 18.000 (oud-)telers die in 2000 bieten hebben geleverd, bericht ontvangen over de teruggave van productieheffingen. Zij moeten voor 2 mei de specificatie ondertekend terugsturen naar Suiker Unie. In bepaalde gevallen moet aanvullend bewijsmateriaal worden opgestuurd. Rechthebbenden die te laat reageren, verspelen hun rechten. Oud-telers die geen bericht ontvangen, worden verzocht zich te melden via een mail aan: teruggaveheffing@cosun.com. Inmiddels zijn al duizenden formulieren teruggestuurd. De verwerking van alle aanmeldingen zal enkele maanden vergen. Het streven is om het geld in juli dit jaar uit te betalen.

INDEX

Van de voorzitter	3
In gesprek met de leden	4
Kees heeft liever strotijke mest.....	6
'Er wordt naar ons, jongeren geluisterd'	8
De lessen van Unitip	10
IRS-informatie.....	12
Kort Nieuws.....	16

CONTACT

Cosun, redactieadres

Postbus 3411, 4800 MG Breda
076-5303307
secretariaat.rvb@cosun.com
www.cosunleden.nl

Suiker Unie centraal agrarische dienst

Postbus 100, 4750 AC Oud Gastel
0165-525252
agrarischedienst@suikerunie.com
www.cosunleden.nl
Voor adressen agrarische dienst in de regio zie: www.cosunleden.nl

COLOFON

Cosun Magazine

is een uitgave van Coöperatie Koninklijke Cosun U.A. voor leden van Cosun

Fotografie in dit nummer

Royal Cosun, Suiker Unie, Duynie, IRS, Kenniscentrum suiker & voeding en Hans Sas

Foto-omslag

Kees van der Bos, bietenteler in Holwerd

Basisontwerp

Koenders Design

Opmaak en druk

SMG-groep, Hasselt

© Coöperatie Koninklijke Cosun U.A., 2018

KOERSEN OP INNOVATIE

Dirk de Lugt
Voorzitter

In 2015 zijn internationale afspraken gemaakt om de uitstoot van CO₂ fors terug te brengen, vastgelegd in het Klimaatakkoord van Parijs. Het regeerakkoord van het derde kabinet Rutte bevat een Klimaatakkoord die voorziet in een zeer forse opgave om de uitstoot van broeikasgassen in Nederland te reduceren en het gebruik van fossiele brandstoffen af te bouwen. De politieke en maatschappelijke discussie in ons land is inmiddels goed op gang gekomen. Iedereen krijgt met de gevolgen van de Klimaatakkoord te maken. De industrie en de land- en tuinbouw moeten op zoek naar vormen van energievoorziening die fundamenteel anders zijn dan nu gebruikelijk is. De gevolgen van deze transitie zijn nog amper in kaart gebracht. Vast staat dat die diep zullen ingrijpen in de economie en in onze concurrentiepositie. Daarom pleiten wij voor een gelijk speelveld. In elk

geval binnen Europa. Dat energie-efficiënte productie uit Nederland wegtrekt - en daarmee zou leiden tot een toename van CO₂-uitstoot elders - zou een ongewenste ontwikkeling zijn.

Groeiende rol

De klimaatopgave kent bedreigingen, maar kan ook kansen bieden. De landbouw is als enige sector in staat CO₂ uit de atmosfeer af te vangen. De CO₂ wordt opgenomen door planten en in de bodem vastgelegd als organische stof die voor ruim 50% uit koolstof bestaat. Door een structurele verhoging van het organische stofgehalte met 1% wordt veel broeikasgas afgevangen en verbetert tegelijkertijd de bodemvruchtbaarheid. Het vraagt wel om aanpassing van het mestbeleid en er is meer onderzoek nodig. Bijvoorbeeld naar manieren om langjarige vastlegging van koolstof te borgen. Brandstof en kunstmest zijn om te maken energie-intensieve producten en een belangrijke bron van CO₂-uitstoot. Technisch is het al mogelijk om ze op akkerbouwbedrijven zelf te maken uit wind- en zonne-energie. Dat is ook nog eens klimaatneutraal. Daarnaast worden precisielandbouw, rassenontwikkeling, hogere opbrengsten en minder bemesting genoemd om verder te verduurzamen. Al deze innovaties vereisen meer onderzoek voor de vertaling van theorie naar praktijk en om de effecten te meten en te optimaliseren.

Onderzoeksprogramma sector

Onderzoek en innovatie zijn van niet te onderschatten belang om onze sterke positie te behouden en aan de eisen van de markt te blijven voldoen. Met het verdwijnen van de productschappen is het collectieve onderzoek in opdracht van de akkerbouwsector stilgevallen. Dat is ronduit ongewenst, juist vanwege alle geschetste ontwikkelingen. Daarom is het een goede

zaak dat onlangs een akkoord is bereikt met het ministerie om dat collectieve onderzoek weer op gang te brengen. Aan de hand van de Gecombineerde Opgave kan de RVO areaalgegevens verstrekken aan de BO Akkerbouw.

Het is belangrijk dat zoveel mogelijk geld aan onderzoek wordt besteed en niet aan administratieve handelingen. Wie zijn opgave rechtstreeks via de Gecombineerde Opgave indient en tevens de RVO machtigt om die gegevens te delen met de BO Akkerbouw, ontvangt daarom 50 euro korting.

Neonicotinoïden

Afgelopen jaar is de toepassing van neonicotinoïden in de suikerbietenteelt onderdeel geworden van de discussie rondom bijensterfte. Omdat bieten tijdens de groei niet in bloei komen, is het risico voor bijen verwaarloosbaar. Het behandelen van bietenzaad ontziet nuttige insecten juist en is minder belastend voor het milieu dan de gangbare alternatieven. Daarnaast adviseren we alleen toepassing op die percelen waar problemen worden verwacht. Dit zijn de argumenten die we steeds inbrengen, zowel bij de Nederlandse autoriteiten als die in Brussel. Eind mei zal zeer waarschijnlijk een besluit vallen. We hopen dat het gezond verstand zal zegevieren en dat de behandeling van suikerbieten met neonicotinoïden blijft toegestaan.

Jaarverslag

Bij dit nummer van Cosun Magazine zit een samenvatting van het Cosun jaarverslag 2017. Speciaal samengesteld voor u, de leden van de coöperatie. Het geeft een goed beeld van wat er het afgelopen jaar aan inspanningen is geleverd en met welk resultaat. Ik hoop dat u de tijd neemt om het door te lezen, want het is zeer de moeite waard.

IN GESPREK MET DE LEDEN

In februari vonden de jaarlijkse kring/afdelingsvergaderingen plaats. Op negentien plaatsen in het land gaven de raad van beheer en directie een toelichting op de jaarcijfers van 2017. Ook werd vooruitgekeken naar 2018 en verder. Ongeveer 2.500 leden bezochten de bijeenkomsten.

De bietenprijs van 2017 komt hoger uit dan die van het jaar ervoor. Het perspectief voor 2018 en 2019 is echter minder. De lage suikerprijs op de wereldmarkt en de hoge suikerproductie in de EU zetten de Europese suikerprijs onder druk. Dit zal ook gevolgen hebben voor de bietenprijs die Cosun kan uitbetalen. De leden reageerden over het algemeen positief op de bietenprijs van 2017. De sombere vooruitzichten waren wel aanleiding voor de nodige vragen.

Zwarte cijfers

De raad van beheer verwacht dat Suiker Unie in 2018 ondanks de lage suikerprijs nog zwarte cijfers kan schrijven. Dit uitgaande van de basisbietenprijs van € 32,50 per ton. Het zal niet gelden voor alle Europese suikerondernemingen. De situatie op de suikermarkt wil niet zeggen dat er meteen veel bedrijven zullen omvallen. Recent zijn enkele suikerfabrieken gesloten, maar dit zijn kleine spelers. Het zal de suikerproductie niet veel beïn-

vloeden. Als er bedrijven te koop komen, zal Suiker Unie daar zeker naar kijken. Alleen een bedrijf met perspectief is echter interessant. Koop je een slechte fabriek, dan gaat je kostprijs omhoog. De kostprijs van Suiker Unie is relatief laag. Wel wordt elders in Europa minder voor de bieten betaald. Dat drukt de kostprijs voor de fabrikant. De gekoppelde steun helpt de telers vaak niet, omdat de fabrikanten er rekening mee houden bij de vaststelling van de bietenprijs.

Op vragen over het uitkeringsbeleid antwoordde de raad van beheer dat hierin een consistente lijn wordt gevolgd. De teelt moet echter voor de korte en langere termijn interessant blijven voor de leden. In Nederland moeten we een hogere bietenprijs betalen dan elders in Europa soms gebruikelijk is. Cosun blijft ook investeren. Zowel in het suikerbedrijf als in de overige activiteiten, zoals werd geïllustreerd met een filmpje.

Kringvergadering in Langenboom

Duurzaamheid

Veel vragen waren er over innovatie. Bieden andere producten uit de suikerbiet perspectief? Cosun zet fors in op innovatie. Onlangs is het nieuwe innovatiecentrum geopend. De praktijk leert echter dat er veel tijd overheen gaat, voordat dit soort onderzoek leidt tot extra omzet en extra resultaat. Voor de langere termijn biedt bijvoorbeeld de productie van bioplastics kansen, maar bij de huidige lage olieprijs zijn duurzame alternatieven vaak te duur.

Veel klanten hebben duurzaamheid hoog in het vaandel staan. Dat roept de vraag op of voldoen aan de SAI-normen via de Unitip-registratie ook extra omzet en extra resultaat oplevert. Dat laatste valt tegen. Omdat we goede service bieden en op het gebied van duurzaamheid goed scoren, blijven we als relatief kleine speler bij de multinationals aan tafel zitten, maar we moeten wel mee met de prijs.

Kringvergadering in Voerendaal

Hoogcalorisch gas

Suiker Unie was prominent in beeld bij de bekendmaking van minister Wiebes dat de tweehonderd grootste Nederlandse afnemers van gas binnen enkele jaren over moeten op hoogcalorisch gas. Naast Suiker Unie horen ook Aviko en Sensus tot die groep. Suiker Unie gaat graag het gesprek aan met de minister. Het is duidelijk dat er vanwege de situatie in Groningen stappen moeten worden gezet. Wij hoeven echter niet op te draaien voor de kosten daarvan. Om te beginnen moet Suiker Unie aangesloten worden op een leiding met hoogcalorisch gas.

Suiker Unie heeft sinds 1990 het gasver-

Kringvergadering in Sluis

bruik al met 50% verminderd. Hadden we dat met elkaar ook voor heel Nederland gedaan, dan waren de ingrijpende maatregelen van nu niet nodig. Onze concurrenten in het buitenland hebben lagere energiekosten, zeker degenen die energie uit steenkool of bruinkool gebruiken.

Nieuwbouw

Veel vragen waren er ook over de plannen om een nieuwe coöperatieve suikerfabriek te bouwen in Wallonië. De achtergrond hiervan is dat de Waalse telers vinden dat met name de Tienese suikerfabriek te weinig betaalt voor de suikerbieten. Onder de telers aldaar is er veel belangstelling voor dit initiatief. De grote vraag is of het lukt om een nieuwe suikerfabriek rendabel te krijgen. De bouw vraagt een investering van € 300 miljoen. Dat verdient je niet zomaar terug in de huidige markt, zeker niet als je ook een goede bietenprijs wilt betalen. De suikerproductie in Europa is hoger dan de consumptie. Een extra speler in de markt en nog meer productie is daarom niet gunstig voor de prijs.

Campagnelengte

De campagne 2017/18 duurde meer dan

150 dagen. Dit is niet de inzet voor de komende jaren. Hij duurde zo lang door de recordopbrengst en enkele grote technische storingen. Zo'n lange campagne brengt echter risico's met zich mee. Ook qua kosten is een campagne van 130 dagen beter. Voor de komende jaren is dit dan ook het uitgangspunt.

Suikerconsumptie

Suiker komt de laatste jaren vaak negatief in de pers. Dit speelt niet alleen in Nederland, maar wereldwijd. Het is niet eenvoudig hier weerwoord op te geven. Als suikerproducent ben je immers belanghebbende en is je boodschap dus verdacht. Toch probeert Suiker Unie dit wel te doen. De feiten zijn anders dan vaak wordt gesuggereerd. Teveel suiker is niet goed voor een mens en het overgewicht in Nederland neemt toe. Maar suiker is zeker niet de enige oorzaak daarvan. De suikerconsumptie is al 25 jaar stabiel tot licht dalend. Dat is een feit. Wereldwijd stijgt de consumptie nog wel, maar dat is te verklaren uit de groei van de bevolking en de toename van de welvaart in minder ontwikkelde landen.

Jan Willem van Roessel

KEES HEEFT LIEVER STORRIJKE MEST

Kees van der Bos houdt van samenwerken. Zijn akkerbouwbedrijf in het Friese Holwerd vormt met drie andere bedrijven de vereniging Ecolana. Het samenwerkingsverband van twee akkerbouwers en twee veehouders vormt een gemengd bedrijf 'nieuwe stijl'. Kees geeft voor zijn kleigrond de voorkeur aan storrijke mest.

Kees van der Bos (62) heeft dit jaar 19 hectare bieten (Leonella KWS). Vorig jaar waren dat er 21, met gemiddeld 97 ton per hectare en 16.000 kilo suiker. "We hebben dit jaar iets krappier gezaaid, want we telen behoorlijk intensief", zegt Kees. Gezaaid is begin april. Kees: "Vorig jaar hadden we een fantastische opbrengst. Op één perceel hadden we zelfs 112 ton." Behalve bieten, teelt Kees pootgoed (37 hectare, stamselectie) en granen (30 hectare). De rest is grasland. Pootgoed (voor HZPC) is de core business van het bedrijf van Van der Bos, zijn vrouw Marianne en hun zoon Anco. Verleden jaar nog heeft de maatschap een nieuwe aardappelopslag gebouwd met een condensdroogsysteem, het pootgoed kan daarmee direct na het rooien snel worden gedroogd. De temperatuur kan in elk bewaarvak naar wens worden ingesteld. Dat scheelt energie. De loods is landschappelijk ingepast en valt op door zijn bijzondere bouwstijl. "Het is bouwen voor de toekomst", zegt Kees. "Onze zoon neemt het bedrijf over."

Ecolana

Als voorgewas voor zijn pootgoed teelt Kees brouwergerst met een onderzaai van gras. Voor de vruchtwisseling ruilt hij 20 hec-

tare met een melkveehouder. Die gebruikt het als grasland. Met collega-akkerbouwer Jan Idsardi deelt Kees bijna alle machines en werkt hij ook anderszins samen. "Zo'n 75% van alle werk doen we samen. Met name in pootgoed. Onze ouders deden dat ook al", vertelt hij. Alleen het bietenrooien, de bietenzaai en de graanoogst zijn voor de loonwerker.

Samen met een schapenbedrijf vormen de drie bedrijven een gemengd bedrijf met 330 hectare binnendijs land en 80 hectare buitendijs kweldergebied. Doel van deze in 2002 opgerichte vereniging Ecolana, zoals hun samenwerkingsverband heet (www.ecolana.nl), is duurzaam produceren. Ondermeer door een gezamenlijk kringloopsysteem en een evenwichtige mineralenbalans na te streven en door groene en blauwe diensten te leveren. Het heeft ertoe geleid dat op de bedrijven ondermeer een wandelroute is uitgezet en plasdrasstroken, rietkragen en bloeiende akkerranden zijn aangelegd. Ook zijn dobben in oude staat teruggebracht en zijn twee brakwatersloten gecreëerd. Bij enkele percelen is ten behoeve van de natuurontwikkeling het waterpeil verhoogd.

Het meeste is destijds gerealiseerd en in standgehouden dankzij stimuleringsmaatregelen van de overheid. "Het onderhoud doen we nu gratis", zegt Kees, ontmoedigd door de regeltjes waar-

aan voor subsidie moet worden voldaan. "Als je per ongeluk wat fout doet, levert dat meteen heel veel administratief gedoe op. Het kostte veel te veel tijd en werk", zegt hij. "Alles heeft uiteindelijk een net iets andere wending genomen dan we destijds verwacht hadden. We hebben bijvoorbeeld nu ook minder akkerranden dan toen. We realiseren nu vergroening door gras-onderzaai in brouwergerst."

De regelgeving maakt het duurzaam werken er lang niet altijd eenvoudiger op. Soms werkt het zelfs contraproductief. "Steeds minder politici begrijpen ons soort ondernemerschap nog", zegt Kees. Ook maatschappelijk wordt de landbouw regelmatig onder vuur genomen. "Je leeft als boer van weerstand naar weerstand. Ook als coöperatie ben je voortdurend gedwongen je met het maatschappelijk debat te bemoeien. Het is de nieuwe maatschappelijke rol van coöperaties", stelt Kees. Zelf doet hij daar, onder andere als lid van de raad van commissarissen van Agrifirm, ook aan mee.

Digestaat

Tot nog toe gebruikte Van der Bos veelal digestaat en drijfmest in de voorvrucht van zijn pootgoed. De digestaat was afkomstig van de biovergister van het melkveebedrijf, net als de drijfmest. Maar dat is niet zo goed voor de bodemstructuur, zo heeft hij in de pootgoedteelt ervaren. "Over digestaat waren we aanvankelijk zeer enthousiast, maar enkele jaren geleden bleek een van onze beste pootgoedpercelen ons in de steek te laten. Het was hopeloos. Het land was steeds of te droog of te nat. We herkenden onze grond niet meer. Terwijl de melkveehouder toch zorgvuldig steeds alle voorzorgsmaatregelen had genomen, zoals uitrijden met brede banden en niet rijden onder natte omstandigheden" aldus Kees.

"De oorzaak bleken te hoge gehalten natrium en kalium. Dat zijn enkelvoudige elementen, die gemakkelijk vocht aantrekken. Daarnaast ga je zo'n perceel vaak en zwaar berijden door het meermaals te bemesten en te maaien."

Ook de structuur van digestaat heeft volgens Kees nadelige gevolgen voor de bodem als je het injecteert. "Digestaat wordt gevormd in een zuurstofloos proces. Dat brengt je vervolgens in

de grond. Wat in een paar jaar door digestaat kon gebeuren, gebeurt met drijfmest in misschien twintig jaar. Wij hebben daar geen goed gevoel over. We zijn met de aanwending van digestaat en drijfmest terughoudend geworden." Kees laat digestaat alleen nog uitrijden op groenbemesters en voor de vertering van stro. Overigens, alleen de pootgoedteelt bleek gevoelig. "Een biet is toch een heel ander gewas."

Anco van der Bos

Storrijke bemesting

De percelen van Kees variëren van 15 tot 60% afslibbaar. Het pootgoed teelt hij uitsluitend op percelen tot maximaal 40% afslibbaar. Storrijke bemesting is daarvoor het beste, vindt hij. Kees heeft het ook geprobeerd met Bokashi. Dat wordt gemaakt volgens een Japanse fermentatiemethode, waarbij aan organisch materiaal wat drijfmest en micro-organismen worden toegevoegd, dat vervolgens wordt afgedekt. "Het leverde mooi materiaal op. Met heel veel koolstof, maar het proces is te bewerkelijk", vertelt hij.

Kees gebruikt nu storrijke geitenmest als vervanging. "Het melkveebedrijf dat deelneemt in Ecolana, wil van 300 koeien doorgroeien naar 400 à 450 en dan ook storrijke mest leveren. Daarvoor moet een nieuwe stal gebouwd worden. Die zit nu in de procedure. Hij kan doorgroeien zonder grond bij te moeten kopen en mag ons graanareaal gebruiken. Als wij er dan maar storrijke mest voor terugkrijgen", vertelt Kees. Daarmee zijn de problemen overigens nog niet voorbij. "Het volgende probleem is: Waar gaan we die storrijke mest in het bouwplan toedienen? Op land met brouwergerst met grasgroenbemester wordt dat lastig, want als je die storrijke mest daar onderwerkt, ben je de vergroening kwijt. De mest onderwerken na de bieten is te laat." Een goede oplossing heeft hij nog niet. Kees: "Iedereen heeft het steeds over koolstof vastleggen en over de kringloop, maar wij lopen tegen de mestwetgeving aan." Dit jaar gebruikt de maatschap weer meer kunstmest. "Dat is het gemakkelijkst. Dat kun je mooi sturen."

Ton Schönwetter

Opslag met condensdroogstelsel

'ER WORDT NAAR ONS, JONGEREN GELUISTERD'

Cosun heeft een actieve Jongerenraad met vijftien jonge akkerbouwers. De jongerenraad debatteert in de ledenraad mee over de gang van zaken bij Cosun en de toekomst van de coöperatie. De jongerenraad organiseert deze zomer een 'coöperatieve dialoog' met jonge akkerbouwers over hoe zij de toekomst van de coöperatie zien.

Deel uitmaken van de jongerenraad is leerzaam, vertelt voorzitter Dennis de Winter. "Het is goed dat hij er is. Het verbreedt je blik. Je snapt zo ook beter de beslissingen die de coöperatie neemt", is zijn ervaring. De leden zijn afkomstig uit alle provincies. "Zo kom je erachter dat elke regio met andere problemen te maken heeft en dat zoiets het voor de coöperatie er niet altijd makkelijker op maakt", aldus Dennis. Samen met de secretaris vertegenwoordigt Dennis de jongerenraad in de ledenraad van Cosun. Ze hebben in de vergaderingen geen stemrecht, wel adviesrecht. Bij toerbeurt worden ook de andere leden van de jongerenraad uitgenodigd om aanwezig te zijn bij de vergaderingen van de ledenraad.

Meebesturen

"In de ledenraad krijg je alle kans jouw mening te geven over de zaken die spelen", valt secretaris René Leijten zijn voorzitter bij. "Vooral bij onderwerpen die betrekking hebben op de toekomst is de mening van de jongerenraad in mijn ogen van groot belang."

"De jongerenraad heeft absoluut invloed", verzekert René. "Bij onderwerpen die betrekking hebben op bijvoorbeeld innovatie merk je dat de inbreng van de jongerenraad echt van grote waarde is. Of neem (sociale) media, een onderwerp dat wij onlangs hebben besproken. Ook daarin zie je dat er erg goed naar onze mening geluisterd wordt."

Voorzitter Dennis de Winter (l) en secretaris René Leijten

Dat de jongerenraad met zijn standpunten invloed heeft op de besluitvorming is ook de ervaring van Dennis. "Soms zit dat in de kleine details. Soms zal er een besluit door veranderen of door versneld worden", vertelt hij. "Dat de jongerenraad zijn mening laat horen, wordt ook verwacht van ons. Iedere bestuurder beseft dat de jonge boer het langst te maken krijgt met keuzes die nu worden gemaakt."

De standpunten van de jongerenraad worden zorgvuldig voorbereid. Vaak ook gebeurt dat via e-mail en whatsapp. "Dat is nog niet zo gemakkelijk. Door rechtstreeks met elkaar te discussiëren vorm je een beter standpunt", vindt René.

Cosun is overigens niet elke dag onder-

werp van gesprek, ook niet bij telers.

"Mensen die weten dat ik actief ben bij de jongerenraad, spreken me wel eens aan als ze ergens vragen over hebben. En als er onder telers over een onderwerp een discussie gaande is, voel ik me uiteraard geroepen de motieven achter de gemaakte keuzes uit te leggen", zegt Dennis.

René: "Op de momenten dat Cosun in de media komt, bijvoorbeeld bij de bekendmaking van de bietenprijs, weten (vooral jonge) boeren mij wel te vinden. Vaak gaan de vragen over hoe zaken in de toekomst gaan lopen. Ik vind het altijd leuk als er vragen worden gesteld. Dat geeft voldoening, als je merkt dat jouw uitleg verhelderend werkt. Maar ik hoor ook

graag hoe iemand die een vraag stelt, zelf tegen zaken aankijkt.”

Toekomst

Over de toekomst zijn René en Dennis duidelijk: “Coöperaties blijven belangrijk.” De coöperatieve manier waarop Cosun onderneemt, is toekomstbestendig, vindt René. “Met het huidige portfolio heeft Cosun landbouwkundig gezien een heel mooie positie in de biobased economy. De samenleving denkt steeds meer vanuit kringlopen en duurzaamheid. Dat geldt voor de aanwending van mest en mineralen, maar ook bijvoorbeeld voor het gebruik van water en energie en de winning van grondstoffen uit de restproducten van de voedselproductie.”

In debat

Een van de uitdagingen voor coöperaties wordt volgens René om in de toekomst voldoende geschikte bestuurders te vin-

den. “Plaatsnemen in een bestuur betekent dat je minder tijd hebt voor je eigen bedrijf. Door de huidige schaalvergroting is een goede organisatie van het eigen bedrijf essentieel om een bestuurlijke taak op je te kunnen nemen”, zegt hij. Wat in ieder geval ook hoog op de agenda staat: de betrokkenheid van jonge leden vergroten. De jongerenraad haakt daar op in door deze zomer een coöperatieve dialoog met jongeren te organiseren. Dat gebeurt in schuurbijeenkomsten op diverse plaatsen bij jongerenraadleden thuis. Dennis: “Het idee is ontstaan in gesprekken met de voorzitter van Cosun, Dirk de Lugt. Hij wil graag met jonge telers in debat over hoe zij over de toekomst denken. Ik verwacht dat veel jonge telers met hem en de jongerenraad graag dat gesprek aangaan.”

Dirk Jan Kemp Hakkert

DOE MEE

In vervolg op de Jongerendag 2016 organiseert de jongerenraad deze zomer schuurbijeenkomsten. Gespreksonderwerpen zullen ondermeer zijn: Hoe denken jonge bietentelers over Cosun? Hoe moet de coöperatie zich ontwikkelen? Wat verwachten zij op het gebied van communicatie? De exacte data en locaties zijn nu nog niet bekend, maar als je tussen de 21 en 30 jaar bent en er bieten worden geteeld, kun je al wel laten weten dat je interesse hebt om mee te praten over de toekomst van Cosun. Stuur je aanmelding naar secretariaat.rvb@cosun.nl.

‘LEREN VAN DE COÖPERATIE’

Secretaris René Leijten heeft in Tollebeek samen met zijn ouders een akkerbouwbedrijf. De hoofdtak is de pootaardappelteelt. Verder teelt hij zaaiuien, witlofwortelen, wintertarwe en suikerbieten. René: “Sinds 2013 werk ik volledig thuis. Het boerenleven is altijd al mijn passie geweest. Naarmate ik groeide in het bedrijf, kwam steeds meer het ondernemende aspect naar voren. Vermarketing van je producten en blijven innoveren is essentieel voor de toekomst. Ik ben voor de jongerenraad gevraagd door mijn voorganger. Dit was een hele mooie kans voor mij en ik heb geen moment getwijfeld. Als jongerenraadlid hoop ik zoveel mogelijk van de coöperatie te kunnen zien en zo mijn kennis over coöperatief ondernemen te vergroten.”

‘BETROKKENHEID CREËREN’

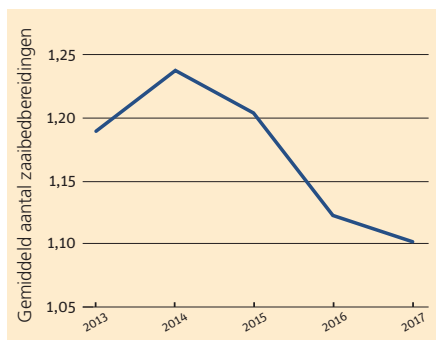
Voorzitter Dennis de Winter heeft samen met zijn ouders en broer in Oudeschans een akkerbouwbedrijf met pootaardappelen, suikerbieten, tarwe en gele en rode uien. Dennis: “Akkerbouwer zijn krijg je van jongs af aan mee. De keuze voor een agrarische opleiding was daarom niet lastig. Als akkerbouwer heb je ieder jaar met andere omstandigheden te maken, waarop je moet reageren. Mijn ambitie is om meer betrokkenheid met de coöperatie te creëren onder jongeren. Daarnaast vind ik het belangrijk dat jongeren meedenken over beslissingen die voor hun toekomst worden gemaakt.”

DE LESSEN VAN UNITIP

Ruim 70% van de bietentelers heeft vorig jaar de teeltregistratie in Unitip volledig ingevuld. In de afgelopen vier weken heeft de agrarische dienst circa 75 bijeenkomsten georganiseerd waarin deelnemers van elkaar leren over de teelt.

Alle telers hebben inmiddels het jaarverslag Unitip 2017 ontvangen. Een van de onderwerpen daarin is de bodemstructuur. De goede bodemstructuur zorgde er voor, dat vooral de kleigrond goed verkruiemde, waardoor de zaaibedbereiding veelal in een werkgang kon worden uitgevoerd. Een zaaibedbereiding in zo weinig mogelijke bewerkingen is cruciaal, omdat zo de insporing en de verdichting van het zaaibed minimaal blijven. Insporing en verdichting veroorzaken onregelmatige gewassen met een nadelig effect op de opbrengst. Ook kan dit leiden tot vertakte bieten, met meer rooiverlies en tarra tot gevolg.

Het aantal zaaibedbereidingen daalt (Unitip 2017)

Door een gunstige bodemstructuur konden de bietenplanten in het droge voorjaar diep wortelen. Hierdoor is weinig droogteschade ontstaan en hebben de bieten voor een recordopbrengst optimaal nutriënten kunnen opnemen.

Voor een goede bodemstructuur zijn de volgende punten van belang. Zorg dat de ontwatering op orde is. Bewerk de bodem

onder zo goed mogelijke omstandigheden. Voorkom en minimaliseer structuurschade tijdens de oogst. Pas de bandenspanning aan: in het voorjaar 0,4 bar, in het najaar maximaal 0,8 bar. Als het echt niet anders kan is 1,5 bar het maximum. Een laatste aandachtspunt: Hou het organische stofpercentage op peil voor een actief bodemleven.

Bladschimmelbestrijding

Door het warme voorjaar sloot het gewas in de eerste helft van juni. De eerste stemphylium en cercospora werden bij een inspectieronde van de agrarische dienst in de laatste week van juni gevonden op percelen op de noordelijke lichte grond. De eerste waarschuwing voor deze gebieden is uitgegaan op 22 juni. In de loop van de daaropvolgende maand kwamen er bij het IRS nog meer bladmonsters binnen met bladschimmels. Ze waren afkomstig uit vrijwel elke regio.

Evenals vorig jaar werd Retengo Plust het

vaakst als eerste middel ingezet bij de bestrijding van bladschimmels. Het blijft moeilijk te bepalen of dit altijd terecht is geweest. In veel gevallen wordt niet juist gediagnosticeerd of de bladvlekken veroorzaakt zijn door cercospora of stemphylium.

Wat niet goed is, is dat in de winter voorafgaand aan het teeltjaar al een spuitschema wordt vastgesteld. Helaas gebeurt dit nog te vaak. Wat wel verstandig is, is drie middelen met verschillende werkzame stof in de gewasbeschermingsmiddelenkast te hebben staan om ziekten met het juiste middel aan te kunnen pakken.

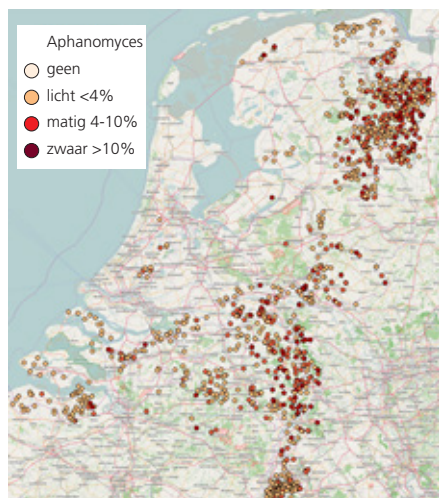
Dit jaar is Difure Pro aan de middelenlijst toegevoegd, wat een aanvulling is op middelen met als werkzame stof difenonazool. Hiervan is dankbaar gebruik gemaakt. Het is relatief veel ingezet als laatste bespuiting.

Ziektes aan de hoop

De medewerkers van de agrarische dienst

Aantal fungicide-besputingen:	0	1	2	3	4	5	6
Flevoland	12%	10%	30%	38%	10%	1%	0%
Holland	15%	19%	36%	25%	5%	0%	0%
Noordelijke klei	15%	27%	41%	15%	2%	0%	0%
Noordelijke lichte grond	9%	6%	18%	34%	27%	6%	0%
Zuidoost klei en löss	10%	23%	39%	23%	3%	1%	1%
Zuidoost zand	11%	12%	27%	35%	12%	2%	1%
Zuidwesten	11%	20%	40%	24%	4%	0%	0%
Gemiddeld	12%	17%	33%	28%	9%	1%	0%

Het percentage percelen met het aantal besputingen tegen bladschimmels (Unitip 2017)

Aphanomyces-aantasting in 2016 (links) en 2017

beoordelen de bietenhopen op diverse aspecten. Dat gebeurt inmiddels drie jaar. De partijen worden onder meer beoordeeld op de aanwezigheid van rhizoctonia. Mede door de inzet van (partieel) resistente rassen blijft rhizoctonia in de meeste gevallen beheersbaar.

De situatie voor wat betreft aantasting door de bodemschimmel aphanomyces is beter dan in 2016. In 2016 kleurde de kaart in met name Oost-Nederland rood door de vele locaties waar in meer of mindere mate aantastingen door aphanomyces werden geconstateerd in te verladen

partijen. In deze campagne is er veel minder aantasting geweest. In 2016 leidden de weersomstandigheden, vocht en hoge temperaturen tot zware aantastingen. Het fungicide Tachigaren bood op dat moment geen bescherming meer.

Unitip 2018

Eind april krijgen alle telers een oproep om de leveringswens voor de komende bietencampagne te doen. Gelijktijdig met deze opgave wordt gevraagd het bietenperceel of de percelen in te tekenen en de ligplaats van de bieten aan te geven. Het advies is dit meteen te doen. Met het vastleggen van de percelen wordt namelijk tevens het perceel in Unitip geregistreerd. De eerste stap is dan al uitgevoerd. Ook in het groeiseizoen 2018 organiseert de agrarische dienst regionale veldbijeenkomsten. Hier kunt u nuttige tips opdoen.

Pieter Brooijmans

MEEDOEN AAN UNITIP IS VERPLICHT

Cosun heeft begin 2016 besloten dat met ingang van 2018 meedoen aan Unitip verplicht is. Klanten hechten belang aan een duurzame bietenteelt. Dit kan via het Unitip-programma geborgd worden.

Zo'n 15% van de telers heeft nog nooit een registratie ingevuld. Het dringende advies aan hen is direct bij de start van het nieuwe teeltseizoen te beginnen met de registratie. Nog nooit meegedaan en toch direct ervaring willen opdoen? Voor teeltjaar 2017 kan nog steeds worden geregistreerd!

Hoe begin ik met Unitip-registratie?

Meedoen is heel gemakkelijk. Ga op de site naar het ledenportaal, log in en kies daarna voor Unitip. Een korte introductiefilm laat zien hoe de registratie werkt.

Telers die nog geen login hebben, adviseren wij dit zo snel mogelijk aan te vragen. Overigens, het ledenportaal biedt behalve

toegang tot Unitip ook veel andere nuttige informatie voor coöperatieleden. Ook oudere informatie is hier terug te vinden. Zelf papieren documentatie bewaren in mappen is dus niet meer per se nodig.

Ik heb hulp nodig

Als de registratie niet lukt, kan voor assistentie contact worden opgenomen met de agrarische dienst in Dinteloord. Tijdens kantooruren kan dan telefonisch hulp geboden worden. Mocht ook dat niet lukken, dan is het ook mogelijk een externe adviseur in te schakelen. De contactpersoon van de agrarische dienst kan de teler verwijzen naar de juiste persoon.

ACHTERHAAL DE REDEN VAN PLANTWEGVAL

Zodra de bieten gezaaid zijn gaan de zaadjes zich ontwikkelen. Soms komen planten niet boven of vallen ze na opkomst weg. Andere staan een poosje stil in de ontwikkeling maar groeien er later door heen. Belangrijk is om de reden hiervan zo vroeg mogelijk in het seizoen te achterhalen.

Achterblijvende plant, die is aangetast door bietencysteaaltjes. Op de inzet is de afstervende wortel van een dergelijke plant zichtbaar, waarbij in iedere cirkel een cyst te zien is.

Diverse insecten kunnen vreterij veroorzaken aan de jonge bietenplanten. Dit beperkt zich op percelen met speciaal pillenzaad in de meeste gevallen tot een lichte aantasting. Op percelen met

standaard pillenzaad kan dit erger zijn. Zo hebben ondergrondse springstaarten vorig jaar op enkele percelen planten dermate vroeg en ernstig aangetast, dat de planten niet eens bovenkwamen. Dit kan ook gebeuren bij aantasting door

ritnaalden. Ondergrondse springstaarten veroorzaken schade tot aan het tweebladstadium, terwijl ritnaalden de planten aan kunnen tasten tot aan het vierbladstadium.

Aantasting door slakken of emelten

treedt vaak pas op na opkomst van de suikerbieten. Tegen deze plagen is speciaal pilenzaad niet of nauwelijks effectief. Slakken veroorzaken alleen schade in het kiemblad- en tweebladstadium en kunnen eventueel bestreden worden met slakkenkorrels op basis van ijzer-III-fosfaat. Emelten, die schade veroorzaken tot aan het vierbladstadium, zijn na opkomst niet meer te bestrijden.

Aaltjes

Plantwegval door aaltjes komt alleen voor bij hele hoge besmettingen met aaltjes. Over het algemeen blijft schade beperkt tot een groeiachterstand. De aaltjes die een groeiachterstand kunnen veroorzaken zijn bietencysteaaltjes, trichodoriden en wortelknobbelaaltjes. De groeiachterstand is het beste te zien vanaf het zesbladstadium tot aan de gewassluiting.

Verschiede schimmels kunnen wortelbrand in suikerbieten veroorzaken: *rhizoctonia*, *aphanomyces*, *pythium* en *phoma*. Op deze foto is aantasting door *pythium* te zien.

Tip: neem wegvallende planten waar en registreer!

Controleer uw perce(e)l(en) regelmatig en registreer in Unitip de oorzaak en mate van plantwegval, aantastingen door bodemschimmels (wortelbrand) en aaltjes en vreterij door hazen, slakken en insecten. Dit helpt bij de keuze in de toekomst voor een ras en zaadbehandeling op basis van waarnemingen.

In het groeiseizoen zelf is er niets meer tegen aaltjes te doen. Leg wel altijd de plekken vast, om maatregelen voor een volgende (bieten)teelt te nemen.

Wortelbrand

Kiemplantwegval door schimmels, ook wel wortelbrand genoemd, wordt veroorzaakt door de schimmels *rhizoctonia*, *pythium*, *phoma* en *aphanomyces*. Om wortelbrand te voorkomen is al het pillenzaad behandeld met thiram en hymexazool. Thiram beschermt het zaad onder andere tegen *phoma* en *pythium*. Hymexazool geeft in het kiemplantstadium een goede bescherming tegen de bodemschimmels *aphanomyces* en *pythium*. Bij zeer zware druk van schimmels, te lage pH of slechte structuur kunnen bieten toch worden aangetast. *Aphanomyces* veroorzaakt zogenaamde afdraaiers en kan de bieten ook later in het seizoen aantasten, waardoor insnoering en/of wortelrot ontstaat. *Rhizoctonia* kan ook bij de *rhizoctonia*resistente rassen kiemplantwegval veroorzaken. Dit komt omdat de resistentie pas in het zes- tot achtbladstadium van de suikerbiet gaat werken. Preventiemaatregelen voor veel kiemplantenschimmels in suikerbieten zijn een optimale pH, een goede ontwatering en een goede bodemstructuur.

Herbicidenschade

Niet alleen ziekten en plagen kunnen schade veroorzaken aan jonge bietenplanten. Ieder jaar komen er bij IRS diag-

nostiek tientallen monsters binnen, waarbij herbiciden schade hebben veroorzaakt aan suikerbieten. Dit betreft gevallen waarbij per ongeluk een verkeerd middel is toegevoegd aan de tankmix, de spuitmachine niet goed is gereinigd, middelen zijn overgewaaid bij toepassing op naastgelegen percelen of waarbij herbiciden uit de voorvrucht nog aanwezig zijn in de bodem. Herbicideschade kan misvormingen en verkleuringen, wegval van planten en/of groeiremming veroorzaken.

Versterkende rol

Planten die niet goed groeien hebben sneller en meer schade dan planten die goed kunnen groeien. Belangrijk is dus dat alle randvoorwaarden voor de teelt kloppen. Hierbij kunt u denken aan een goede bodemstructuur (tot onder de bouwvoor) en een optimale pH en bemesting. Kloppen de randvoorwaarden niet, dan versterken ze de schade door ziekten en plagen.

Bram Hanse en Elma Raaijmakers

Rubriek onder verantwoordelijkheid van:

Postbus 20, 4670 AA Dinteloord

Tel.: +31 (0) 165 516 070

irs@irs.nl
www.irs.nl

Eindredactie: Jurgen Maassen

BESTRIJDING INSECTEN STEEDS GROTERE UITDAGING

Vergelingsziekte, dat wordt overgebracht door de groene perzikbladluiz. Pas enkele weken tot maanden na het aanprikken door de bladluizen is dit zichtbaar.

In 2017 zijn op diverse percelen plekken met vergelingsziekte waargenomen. Dit betrof ook percelen met speciaal pillenzaad (neonicotinoïden). In speciaal pillenzaad zitten neonicotinoïden, die de planten beschermen tegen aantasting door insecten tot aan acht tot tien weken na zaai.

Mogelijk komt in mei het voorstel in stemming van de Europese Commissie voor een verbod op het gebruik van neonicotinoïden in alle open teelten. Dit plaatst de insectenbestrijding voor zeer grote uitdagingen. Daarom zoekt het IRS op dit moment met diverse partijen, nationaal en internationaal, intensief naar alternatieven. Niet alleen met onderzoek naar nieuwe chemische bestrijdingsmiddelen, maar ook mogelijkheden om natuurlijke vijanden in te zetten of te stimuleren, beter inzicht in waardplanten van de insecten en virussen, die worden overgebracht door insecten en meer gebruik van resistenties.

Voorkom overdracht vergelingsvirussen

In de bietenteelt zijn de zwarte bonenluis en de groene perzikbladluis de meest voorkomende bladluizen. Schade door zwarte bonenluizen is meestal beperkt, omdat ze in zeer grote aantallen aanwezig moeten zijn voordat de zuigschade leidt tot financiële schade. Bestrijden is rendabel als in mei en juni meer dan

50% van de planten bezet is met meer dan 30-50 bladluizen en in juli meer dan 75% van de planten bezet is met meer dan 200 bladluizen. Aanwezigheid van groene perzikbladluis kan bij hele lage aantallen al leiden tot financiële schade, doordat ze de virussen BMVY, BYV en BChV, die vergelingsziekte veroorzaken, kunnen overdragen. Dit betekent dat in mei en de eerste helft van juni de bestrijdingsdrempel al bereikt wordt bij twee groene perzikbladluizen per tien planten, in de tweede helft van juni bij vijf bladluizen en in de eerste helft van juli bij 50 groene perzikbladluizen. Bestrijden van zwarte bonenluizen en groene perzikbladluizen kan vanaf dit seizoen ook met Teppeki, naast de al bekende middelen Calypso, Pirimor en UPL Pirimicarb.

Bestrijding bij uitkomen eieren bietenvliegen

Eind mei, half juli en begin september kan er flinke aantasting zichtbaar zijn van de bietenvlieg. Ingrijpen met pyrethroïden bij het zien van grote en/of verdroogde mineergangen levert niets op; de meeste larven zitten dan al in het blad waar ze niet

geraakt worden door het middel en natuurlijke vijanden worden gedood door de bespuiting. Bij bestrijding met een bespuiting dient met twee zaken rekening te worden gehouden: de overschrijding van de schadedrempel en het optimale moment van bestrijding. Het optimale moment is in het stadium van de levenscyclus waarbij de eerste larven uit de eieren kruipen en dus de eerste mineergangen zichtbaar worden. Dit is meestal half mei, begin juli en half augustus. Controleer de bieten dus op aantallen eieren van de bietenvlieg op drie momenten in het seizoen. De bestrijdingsdrempel van de eerste generatie in mei staat in tabel 1. Deze geldt alleen bij gebruik van standaard pillenzaad. Bestrijden van de eerste generatie is niet nodig bij speciaal pillenzaad. Bestrijding van de tweede en derde generatie is rendabel zodra het aantal eieren groter is dan het aantal bladeren in het kwadraat.

aantal echte bladeren per plant	aantal gevulde eieren en/of larven per plant
2-4	4 of meer
4-6	8 of meer
6 of meer	20 of meer

Tabel 1. Bestrijdingsdrempel van de eerste generatie van de bietenvlieg bij gebruik van standaard pillenzaad. Bij gebruik van speciaal pillenzaad is bestrijding van de eerste generatie niet nodig.

Aardvlooien, bovengrondse springstaarten en tripsen zelden bestrijden

Bestrijding van aardvlooien en bovengrondse springstaarten is zelden noodzakelijk. Ze prikken in de bladeren, waardoor later misvormingen en kleine gaatjes zichtbaar zijn bij de planten. Dit leidt zelden tot financiële schade. Bij koude en droge omstan-

Aantasting door bovengrondse springstaarten leidt zelden tot financiële schade.

digheden kunnen tripsen wel schade veroorzaken aan planten in het kiemblad- en tweebladstadium. Bij gebruik van standaard pillenzaad kan een aanvullende bespuiting met Decis, Karate Zeon of Sumicidin Super nodig zijn.

Terughoudend zijn met insecticiden

Voor telers is het belangrijk om insecticiden alleen maar in te zetten, daar waar nodig. Dit geldt vooral voor niet-specifieke middelen, zoals pyrethroiden. Door bespuitingen met insecticiden worden namelijk ook de natuurlijke vijanden bestreden en die zijn juist zo hard nodig om de opbouw van plaaginsecten te beperken. Maak dus zoveel mogelijk gebruik van schadedrempels.

Elma Raaijmakers en Levine de Zinger

Voorkom aardappelopslag

Ondanks de vorst kunnen we ook dit jaar aardappelopslag verwachten. Ziekten en plagen worden hierdoor in stand gehouden, AM-resistenties doorbroken en het geeft problemen met vermenging (pootgoed). Het probleem is terug te dringen door preventieve maatregelen, zie 6.1.6 van de teelthandleiding: www.irs.nl/aardappelopslag. Zolang dit niet afdoende is, blijft de bestrijding van aardappelopslag een noodzakelijk kwaad. Voor de bestrijding is glyfosaat het aangewezen middel vanwege de systemische werking. Wacht tot er groei zit in het aardappelloof en het loof 10-20 cm hoog staat. De opname van glyfosaat is het best bij groeizaam, donker weer en een hoge relatieve luchtvochtigheid (meer dan 60%). Denk na over preventieve maatregelen, anders blijft dit probleem in stand.

Marco Bom

KORT NIEUWS

WISSELINGEN IN DE LEDENRAAD

In diverse kringen zijn nieuwe kringbestuurders gekozen. De kringbesturen vormen samen de ledenraad van Cosun.

In Zeeuws-Vlaanderen is Leen Dees na vijftien jaar opgevolgd door Maarten Heijne (Hulst). Jan Goense uit Zeeland Noord bereikte ook de maximum zittingsduur. De leden kozen Kees Hanse (Zierikzee) als zijn opvolger.

In Groningen was Rubertus Clevering statutair aftredend. Hij wordt opgevolgd door Pieter Huizinga (Zeerijp). Douwe Hamster stelde zich niet herkiesbaar en werd opgevolgd door Garrelt Perdok (Wol-

dendorp). Vanwege een toename van het aantal LLB's in het gebied had de afdeling Groningen recht op een extra plek in de ledenraad. Die vacature is ingevuld met de verkiezing van Harry Mulder (Sellingeng).

Ook kring Drenthe had recht op een extra bestuurslid door de uitbreiding van het aantal LLB's. Deze vacature is ingevuld door de benoeming van Nico Enting (Orvelte). Met de benoeming van Ger Evenhuis in de raad van beheer was er in

Drenthe nog een vacature in het kringbestuur. Die is ingevuld door Rudy van Goor (Enter).

In de jongerenraad nam na een zittingstermijn van drie jaar Veronica Brolsma uit de afdeling Friesland afscheid. Zij is opgevolgd door Foppe Sinnema (Dronrijp).

FINANCIERING COLLECTIEF ONDERZOEK

De akkerbouwsector maakt dit jaar een doorstart met het collectief gefinancierd onderzoek. Alle telers van aardappelen, graan en suikerbieten betalen hieraan mee en moeten hun arealen melden bij de Brancheorganisatie Akkerbouw.

Korting

De bijdrage is gebaseerd op het areaal. Opgave van de areaalgegevens kan het eenvoudigst via de Gecombineerde Opgave. De sector bepaalt zelf aan welk onderzoek het geld wordt besteed. De betaling is voor iedereen verplicht gesteld op grond van een algemeen verbindend verklaring door de minister van Economische Zaken. Telers die via RVO.nl hun gegevens verstrekken, krijgen een betalingskorting van 50 euro.

IN MEMORIAM FRANS DE JONG

Op 6 april is op 95-jarige leeftijd ir. Frans de Jong overleden. Frans was vanaf 1953 secretaris van de VCS in Dinteloord en na de fusie van de coöperatieve suikerbedrijven tot Suiker Unie in 1966, secretaris van het bestuur van onze coöperatie. Hij vervulde deze functie tot 1984.

De heer De Jong heeft in zijn functie als secretaris aan de wieg gestaan van Suiker Unie. Hij heeft een belangrijke rol vervuld bij de integratie van de verschillende coöperaties en de fabrieken in het grotere geheel van Suiker Unie. Frans heeft daarmee een blijvende betekenis gehad voor de coöperatie. Daarnaast vervulde hij vele maatschappelijke en politieke functies. Zo was hij onder andere lid van Provinciale Staten van Noord-Brabant en lid van de Eerste Kamer. Cosun gedenkt hem met dankbaarheid voor zijn inspanningen voor de coöperatie en haar leden. Wij wensen zijn familie veel sterkte toe bij het verwerken van dit verlies.

